

การจัดการความขัดแย้งแบบเดิมๆ

จากความขัดแย้งเกี่ยวกับเขื่อนปากมูล ปี พ.ศ. 2535 ความขัดแย้งเกี่ยวกับท่อก๊าซยาดานา ปี พ.ศ. 2540 และความขัดแย้งเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าถ่านหินบ่อนอก ปี พ.ศ. 2542 จากตัวอย่างทั้งสามนี้เห็นได้ว่าช่วงแรก ๆ ของการเริ่มพยายามจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีได้ประสบปัญหาต่าง ๆ เช่น

1. การพยายามของบางกลุ่มที่จะไม่เปลี่ยนแปลงและจะใช้วิธีเดิม ๆ ที่อิงกับอำนาจ การให้ข้อมูลให้โทษ
2. ไม่มีการสอบถามว่าไม่เห็นด้วยเนื่องจากอะไร ฝ่ายรัฐไม่เชื่อว่าสามารถเรียนรู้จากคนอื่นระดับชาวบ้านได้
3. ทางการ รวมทั้งหน่วยงานทางวิชาการคิดว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพราะขาดทักษะการจัดการบางอย่าง โดยคิดว่าเป็นความรู้สากลอย่างหนึ่ง จึงแก้ปัญหาโดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาสอน
4. การพูดคุยกันไม่ได้ดำเนินการด้วยความไวใจกัน แต่จะระแวงกันตลอดเวลา
5. ยังนิยมใช้เทคนิคการประชาสัมพันธ์ให้ฝ่ายตัวเองดูว่าชอบธรรม พร้อมกับข่มขู่อีกฝ่าย แทนที่จะพยายามหาทางออกร่วมกัน

ลักษณะของการจัดการความขัดแย้ง มี 3 ลักษณะ:

1. Conflict Resolution (Peacemaking) เป็นการลดความขัดแย้งหรือความรุนแรงชั่วคราว ใช้กับเรื่องเฉพาะ เช่น เรื่องเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และการเจรจาเพื่อระงับปัญหาที่จะเกิดขึ้นเฉพาะหน้า
2. Conflict Management (Peace Keeping) ไม่ได้เป็นการแก้ปัญหาแต่เป็นการจัดการความรุนแรงให้อยู่ในกรอบที่พอร์รับได้ ไม่ไปกระทบกับเรื่องอื่น ๆ มากเกินไป เช่นการจัดการความรุนแรงในจังหวัดชายแดนใต้ หรือต่างประเทศที่มีความรุนแรง ให้มีการสูญเสียที่น้อยลง เพราะเชื่อว่าความกดดันทางสังคมจะลดน้อยลงตามความสูญเสียที่ลดลงที่สังคมพอร์รับได้
3. Conflict Transformation (Peace Building) เป็นเป้าหมายสำคัญที่สุด ต้องเข้าใจสาเหตุเบื้องหลังของความโกรธที่มีอยู่ เบื้องหลังความขัดแย้งและความรุนแรง และไปแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ อาจพูดได้ว่าเราอยากให้สันติวัฒนธรรมเกิดขึ้น แล้วสันติวัฒนธรรมจะกระจายออกเอง สิ่งที่ต้องทำเพื่อจะลดความโกรธ ความขัดแย้ง

สันติวัฒนธรรม มีโอกาสเกิดขึ้นในสังคมไทยได้หรือไม่?

- เกิดขึ้นได้หากเห็นคุณค่าของทุกคนเท่ากัน
- ไม่มองเขาต่างไปจากเรา
- ไม่มองเขาในฐานะที่ต่ำกว่าเรา เพราะถ้าเรามองเขาต่ำกว่าเรา เราจะไม่ฟังความเห็นของเขา

ลักษณะของการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

- คนที่มีอำนาจน้อยไม่พอใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น แต่อยากจัดการกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
- ปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคม โดยความหมายนี้ของสันติวิธีคือ การไม่จับอาวุธขึ้นมาสู้ เราจะต้องไม่สับสนระหว่างสันติวิธีในฐานะการจัดการความขัดแย้งที่เป็นอยู่โดยสันติวิธี และการเรียกร้องความเป็นธรรมโดยสันติวิธี เช่น การชุมนุมทั้งหลาย ซึ่งก็คือการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีของคนที่มีมองความขัดแย้งว่ากำลังถูกกระทำอย่างไม่เป็นธรรม และสิ่งนี้คือสันติวิธีในบริบทของประชาชนที่ต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมโดยสันติวิธี

สันติวิธี

- เมื่อได้ยินคำว่าสันติวิธี คนอาจรู้สึกว่าเป็นวิธีการที่ไม่คุ้นเคยหรือดูจะยากลำบากในการปฏิบัติ
- สันติวิธี เป็นวิธีการที่ใครๆก็ปฏิบัติได้ด้วยการไม่ใช้ความรุนแรงใดๆ
- ผู้เข้าร่วมในกระบวนการสันติวิธีจึงไม่จำเป็นต้องมาฝึกยิงปืน ไม่จำเป็นต้องมีอาวุธ อาศัยเพียงแต่ร่างกายเปล่าๆและจิตใจที่มุ่งมั่น มีความตั้งใจที่จะกระทำ เมื่อเป็นเช่นนี้ ใครๆก็เข้ามามีส่วนร่วมได้ แม้แต่เด็กเล็กและคนชรา หรือผู้ที่ไม่มีความรู้ใดๆ

การไม่ทำตามกฎหมาย ถือเป็นสันติวิธีหรือไม่

- การเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่คิดว่าไม่เป็นธรรม เช่น การชุมนุมปิดการจราจร เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องความไม่เท่าเทียมในเรื่องอื่น
- Civil Disobedience การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม มี 3 ระดับ ในแต่ละระดับ มีความหมายต่างกัน ดังนี้
  1. **Civil Law** กฎหมายแพ่ง ถ้าเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายแพ่ง (ดื้อแพ่ง เป็นวิธีการแสดงออกของประชาสังคม ต่อกฎหมายแพ่ง)
  2. **Civil** ในแง่ของการเป็นคนมีวัฒนธรรม (ประท้วงแบบอารยะธรรม อารยะชัดเจน)
  3. **Civil** ในฐานะประชาสังคม (Civilian) ราชการจะไม่ทำอย่างนี้ ไม่สามารถดื้อแพ่งตนเองได้ เนื่องจากในกรณีนี้เรากำลังประท้วงกฎหมายของรัฐ การทำผิดกฎหมายเพื่อความเป็นธรรม ไม่สามารถทำได้ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ยกเว้นเจ้าหน้าที่ทำในฐานะประชาชน

การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

- **เรียกว่าเป็นสันติวิธีเพราะว่า** ยอมรับโทษที่ตามมา เป็นการทำผิดเพื่อส่วนรวมที่ตกลงไปพร้อมที่จะรับโทษที่ตามมา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณธรรมในการปกครอง เพราะเชื่อว่าวิธีนี้ดีต่อสังคม เป็นการให้ความรู้แก่สังคมว่าสิ่งที่เป็นอยู่คือความไม่เป็นธรรมจึงต้องออกมาชุมนุมประท้วง ไม่ใช่เป็นเพียงการก่อกวนในทางลบ เนื่องจากกฎหมายบางอย่างจะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ก็ด้วยการกดดันของประชาชน เช่น การเหยียดเพศ การเหยียดเชื้อชาติ การเหยียดสีผิว ในบางประเทศที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นกฎหมายหลักของประเทศนั้น ๆ รวมไปถึงปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทย
- **การแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีโดยไม่ใช้ความรุนแรง** สำหรับสังคมไทยต้องขยายความเพิ่มเติมที่มากกว่าความรุนแรงทางกาย เช่น ล้อเลียนในสิ่งนี้อีกฝ่ายให้ความเคารพ ทำให้อีกฝ่ายรู้สึกเจ็บใจ ต้องให้เกียรติกันและกัน

สันติวิธี กับ ประชาธิปไตย (The Democratic-Peace)

- สังคมประชาธิปไตยจะจัดการความขัดแย้งในสังคมตัวเอง และกับประเทศประชาธิปไตยอื่นโดยใช้สันติวิธีได้ดีกว่า จากข้อมูลโลกย้อนหลัง 100 ปี นักวิชาการบางคนเชื่อว่าสมมติฐานดังกล่าวมีข้อมูลยืนยันมากกว่าทุกสมมติฐานใด ๆ ในสังคมศาสตร์ว่าน่าเชื่อถือสูงสุด เนื่องจากในประเทศที่เป็นประชาธิปไตย ประชาชนมีอำนาจมีสิทธิที่จะออกเสียงเพื่อยับยั้งนโยบายของรัฐได้ เพราะไม่มีใครอยากให้เกิดการสูญเสียชีวิตในครอบครัวตนเอง เช่น การทำสงครามระหว่างสหรัฐอเมริกาและเวียดนาม
- ภายในประเทศก็เช่นกันกลไกต่าง ๆ ในสันติวิธี เป็นกลไกของสังคมประชาธิปไตย เราเรียกร่องสังคมประชาธิปไตยเนื่องจากสันติวิธีและประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ต้องควบคู่กันไป

สันติวิธี กับ ประชาธิปไตย (The Democratic-Peace)(ต่อ)

- สังคมประชาธิปไตยจำเป็นต้องมีอยู่ในสังคม มีทฤษฎีหลายอย่างที่กล่าวว่าประชาธิปไตยไม่ดี ต้องปกครองโดยปราชญ์ (สมัยเพลโต) สามัญชนไม่ฉลาดพอ แต่ปราชญ์เป็นกลุ่มคนที่จะไม่คุยกับคนในระดับอื่น เพราะความเชื่อที่ว่าตัวเองรู้เรื่องทุกอย่างดี เข้าใจทุกอย่างดี ทำให้ในสังคมที่ปกครองโดยกลุ่มคนเหล่านี้ไม่สามารถก่อให้เกิดการจัดการความขัดแย้งด้วยวิธีเจรจาที่ดีขึ้นได้ มีแต่ผู้ปกครองที่เป็นคนระดับสูงเท่านั้นที่จะสามารถแก้ปัญหาได้ ทั้งนี้เป็นไปได้ทั้งทหาร และปราชญ์ หรือผู้ที่มีอำนาจในระบบการบริหาร ซึ่งคิดว่าส่วนนี้เป็นส่วนที่จะต้องได้รับการตีความและทำความเข้าใจใหม่
- ในสังคมที่ไม่ใช่ประชาธิปไตย การจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีสามารถมีได้หรือไม่ ซึ่งถ้าไม่มีก็ไม่ได้หมายความว่าจะมีแต่ความรุนแรงเกิดขึ้นในสังคม แต่จะเป็นแบบอื่นที่ไม่มีการพูดคุยเจรจาของทั้งสองฝ่าย และจะมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้นที่จะชนะ และฝ่ายที่แพ้จะต้องเป็นฝ่ายที่ต้องยอมรับเพื่อสิ่งที่ดีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

วิธีการหลักของสันติวิธีสามารถแบ่งได้เป็น 3 วิธี(Sharp)

- 1. การประท้วงหรือชักจูง (Protest and Persuasion)** เป็นวิธีการเชิงสัญลักษณ์ส่วนใหญ่ เพื่อแสดงให้เห็นว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย โดยมุ่งชักจูงคู่ขัดแย้งหรือสาธารณชนให้มาสนใจหรือเห็นด้วยกับประเด็นของตน เช่น การติดธงเขียวสนับสนุนร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 การขึ้นเวทีปราศรัย การจุดเทียนระลึกถึงผู้เสียชีวิตในสงคราม เป็นต้น
- 2. การไม่ให้ความร่วมมือ (Noncooperation)** คือการจงใจที่จะถอนหรือปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดๆ ที่ผู้ใช้สันติวิธีเห็นว่ามีความเกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้ง หรือเป็นต้นตอของความขัดแย้ง การไม่ให้ความร่วมมือนี้สามารถทำได้หลายทาง เช่น การนัดหยุดงาน การไม่ซื้อไม่ขาย เป็นต้น
- 3. การแทรกแซง (Intervention)** เป็นสถานการณ์ที่ผู้ใช้สันติวิธีเข้าขัดจังหวะ ขัดขวาง หรือทำลายความสัมพันธ์หรือนโยบายที่ไม่พึงประสงค์ และอาจรวมถึงการสร้างนโยบายหรือสถาบันใหม่ที่ต้องการขึ้นมาแทน ซึ่งอาจจะส่งผลทางจิตวิทยา กายภาพ สังคม เศรษฐกิจ หรือการเมือง เช่น การอดอาหาร การนั่งขวางทาง เป็นต้น การแทรกแซงนี้อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วกว่าสองวิธีแรก เพราะฝ่ายตรงข้ามไม่อาจจะทนต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นได้นาน

กลไกในการนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสันติวิธี

สันติวิธีสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้สามแนวทาง (Sharp, 1973)

- **การเปลี่ยนใจ (Conversion)** เกิดขึ้นจากการที่ฝ่ายตรงข้ามมีการเปลี่ยนใจ ความคิดเห็น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะยอมรับในเหตุผล หรือเพราะเกิดความสะเทือนใจจากการกระทำของผู้ที่ใช้สันติวิธีก็ได้ ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงที่ความคิด (Head) และความรู้สึก (Heart) ของฝ่ายตรงข้าม
- **การโอนอ่อนผ่อนตาม (Accommodation)** เป็นแนวทางการเปลี่ยนแปลงที่ฝ่ายตรงข้ามยอมตามข้อเรียกร้อง แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยกับข้อเรียกร้องนั้น และสามารถที่จะต่อสู้ต่อต้านต่อไปได้ แต่ก็ไม่อยากสู้ เพราะคิดแล้วว่าไม่คุ้มค่า
- **การบังคับโดยไร้ความรุนแรง (Nonviolent Coercion)** การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากฝ่ายตรงข้ามไม่สามารถต่อสู้ต่อไปได้แล้ว เนื่องจากไม่มีทรัพยากรหรืออำนาจที่จะต่อสู้ต่อไป จึงต้องทำตามข้อเรียกร้องแม้ว่าจะยังคงไม่เห็นด้วยก็ตาม

ประเภทของสันติวิธี (Burrowes, 1996)

- 1. กลุ่มที่เน้นผลปฏิบัติ (Pragmatic Nonviolence)** มี Gene Sharp เป็นผู้จัดระบบแนวคิด โดยเรียกสันติวิธีว่า ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง (Nonviolent Actions) ถือเป็นเทคนิคการต่อสู้ที่ใช้เพื่อโจมตีหรือเอาชนะคู่ต่อสู้ เพราะสันติวิธีเป็นวิธีการที่น่าจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการใช้ความรุนแรง และ/หรือเป็นวิธีการที่เป็นไปได้ที่สุดในสถานการณ์ความขัดแย้งของตน
- 2. กลุ่มที่เน้นจริยธรรม (Principled Nonviolence)** ผู้วางแนวคิดนี้คือมหาตมะ คานธี เรียกสันติวิธีว่า ลัทธิสัตยาเคราะห์ (Satyagraha) มองว่าการไม่ใช้ความรุนแรงไม่ใช่เพียงแค่เทคนิคการต่อสู้ แต่ยังเป็นแบบแผนการดำรงชีวิตด้วย เป็นการลงรากลึกสู่วิถีชีวิตที่ยึดมั่นในการไม่เบียดเบียนหรือทำร้ายผู้ใด ซึ่งตามความเห็นของคานธี ลัทธิสัตยาเคราะห์จะนำมาซึ่งสันติภาพในสังคมในท้ายที่สุด

สันติเกิดไม่ได้ถ้าไม่มีความยุติธรรม

สร้างวัฒนธรรมแห่งสันติ ด้วยให้ความยุติธรรม และสิทธิที่เท่าเทียม

ขจัดความหลงผิดในตัวบุคคล มิใช่มุ่งกำจัดตัวบุคคล

ยิ่งใช้อำนาจ ยิ่งเกิดความรุนแรงและการไม่ยอมรับ

ไม่มีใครถูกหรือผิดโดยสมบูรณ์ ความขัดแย้งแก้ได้ด้วยความร่วมมือ

“สันติภาพในโลกจะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง ก็เมื่อเราแต่ละคนสร้างสันติภาวะขึ้นได้ภายในใจของเราเองก่อน” (ทะเล ลามะ แห่งธิเบต)

ความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติ อย่างนำสันติไปเป็นเครื่องมือในการใช้กำลังโดยอ้างเพื่อความมั่นคง

สันติวัฒนธรรม (Culture of Peace) หัวใจของการจัดการความขัดแย้ง

- 1. ให้ความเคารพทุกคนเท่ากัน :** สังคมไทยค่อนข้างหายาก เช่น คนจน ชาวเขา เนื่องจากสังคมเคยมีการแบ่งแยกฐานะด้วยกฎหมายมาช้านาน และเพราะเราไม่ให้ความเคารพคนอื่นจึงทำให้เราไม่รับฟังความคิดเห็นคนอื่นด้วย ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งที่ไม่สามารถแก้ไขได้
- 2. รู้ลึกการเอาใจเขามาใส่ใจเรา :** เป็นสิ่งที่เรานิยมใช้ในวงแคบ เช่น เพื่อนฝูง แต่จริง ๆ การเอาใจเขามาใส่ใจเราเป็นสิ่งที่สามารถทำให้เราเข้าใจได้ว่าทำไมอีกฝ่ายถึงโกรธ ไม่พอใจ เพราะถ้าเราไม่เข้าใจว่าเขาโกรธเพราะอะไร เราจะไม่สามารถแก้ไขความขัดแย้งได้ เช่น รัฐบาลที่คิดเอาเองเกี่ยวกับภาคใต้ แต่ไม่ลงไปสอบถามว่าจริง ๆ แล้วความต้องการของเขาคืออะไรจนท้ายที่สุดปัญหามันเลยจุดที่เขาจะพูดได้ไปแล้ว
- 3. รู้จักการให้อภัย :** ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องพยายามเข้าใจกัน ไม่ใช่ยึดว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิด
- 4. อยู่ร่วมกันอย่างสันติ :** คือการร่วมกันแก้ไขปัญหาคด้วยการพูดคุยกันและใช้เหตุผลสาธารณะ ในสังคมต้องมีการสร้างเหตุผลร่วมกันเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้ ปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้ ถ้าเราไม่รู้จักเคารพผู้อื่น

จากหนังสือ Nonviolence สันติวิธี เส้นทางสู่สันติภาพ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์)

- สันติวิธีไม่ใช่เรื่องของคนดีหรือผู้มีศีลธรรม หากเป็นเครื่องมือที่ทุกฝ่ายเลือกหยิบใช้ได้อย่างสร้างสรรค์ หนึ่งในนั้นคือ “ประชาธิปไตย” เพราะ ประชาธิปไตยเป็นนวัตกรรมสำคัญในทางสันติวิธี....”
- “ในโลกและในสังคมทั้งหลายย่อมมีความขัดแย้งอยู่ก่อนแล้ว ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องปกติ เป็นเรื่องธรรมดาของชีวิตมนุษย์ เพราะมนุษย์เราแตกต่างกัน ความขัดแย้งระหว่างกันจึงเป็นเรื่องธรรมดา ทำอย่างไรที่จะไม่ให้ความขัดแย้งนั้น กลายเป็นความรุนแรง
- “สันติสนทนา”(Peace Dialogue) คือการที่เกิดสงครามสู้รบกันแล้ว จะจบอย่างไรนั้น เมื่อการต่อสู้เริ่มต้นขึ้นแล้วต่างฝ่ายต่างก็อยู่กันลำบาก ซึ่งในกรณีเช่นนี้อาจต้องใช้วิธีการที่เรียกว่าสันติสนทนา
- “อารยะขัดขืน” คือวิธีหนึ่งในการต่อสู้กับอำนาจ ต่อสู้กับรัฐหรือต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมบางอย่าง เป็น subset ของการใช้สันติวิธีโดยรวมอารยะขัดขืนนั้นประกอบด้วยการปฏิเสธกฎหมายที่ผู้ต่อต้านเห็นว่ามันไม่เป็นธรรม แต่ก็มีเงื่อนไขด้วยว่า ต้องยอมรับผลของการลงโทษโดยกฎหมายนั้น ถ้าเขาเข้ามาจับก็ปล่อยให้เขาจับอย่างนี้ถึงจะเป็นอารยะขัดขืนไม่ใช่วิ่งหนี

จากหนังสือ Nonviolence สันติวิธี เส้นทางสู่สันติภาพ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์)

- “ อหิงสา ” เป็นคำที่มากำกับมหาตมะ คานธี ขณะที่อารยะขัดขืนเกี่ยวข้องกับการละเมิดกฎหมาย และยอมแสดงความบริสุทธิ์ โดยพยายามแสดงให้เห็นว่ากฎหมายนี้ไม่เป็นธรรมเพื่อท้ายที่สุดจะนำไปสู่การแก้ไขกฎหมาย
- สันติวิธี คือการดำเนินการโดยไม่ใช้ความรุนแรงโดยเฉพาะความรุนแรงทางกายภาพวิธี
- “สันติวิธีไม่ใช่เรื่องที่เป็นความลับ แต่สามารถใช้วิธีการต่างๆที่พิศดารพันลึกในการจัดการกับปัญหาได้โดยไม่ใช้ความรุนแรง และนักสันติวิธีมีหน้าที่ดึงเอาความรู้เหล่านี้ขึ้นมาให้คนเห็น เป็นความรู้ที่สร้างขึ้นเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับตัวสังคมความรู้ในสันติวิธีไม่ได้มาจากความเพ้อฝัน แต่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ผ่านการพิสูจน์มาแล้วว่ามันทำได้”

ความยากลำบากของสันติวิธีในสังคมไทย

- ปัจจุบันสังคมไทยกำลังตกอยู่ภายใต้ความขัดแย้งใหญ่ 3 ประการ คือ
  1. ขัดกันเรื่องเป้าหมายทางการเมือง(รัฐบาลเข้มแข็งที่ประชาชนเลือกตั้งเข้ามา หรือรัฐบาลอ่อนแอที่ถูกควบคุมกำกับเข้มขัน)
  2. ขัดกันที่วิธีการแก้ปัญหา (ในอดีตตกลงกันได้เพราะเห็นพ้องว่าการเลือกตั้งเป็นคำตอบ แต่ขณะนี้ดูเหมือนจะไม่ใช้เสียแล้ว)
  3. ขัดกันในระดับจิตนาการ “ความเป็นไทย” (ถ้าไม่เห็นด้วยกับ ‘ฝ่ายเรา’ ไม่ใช่ ‘คนไทย’) แต่ใช้หรือไม่ว่า ยิ่งเพราะความขัดแย้งหนักหนาเพียงนี้ จึงต้องหันมาอาศัยสันติวิธีที่คนในสังคมขัดแย้งกันได้แต่ไม่เกลียดชังเข่นฆ่ากัน

- สังคมไทยมักใช้คำว่า**ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง**กับ**สันติวิธี**แทนกันและกัน และในขณะเดียวกันก็ใช้คำว่า**สันติวิธี**ในความหมายกว้างด้วย โดยหมายถึงการจัดการความขัดแย้งใดๆโดยไม่ใช้**ความรุนแรง**
- แต่ในความจริงแล้ว**ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง**เป็นเพียงวิธีการหนึ่งของ**สันติวิธี**ในความหมายกว้าง เพื่อป้องกันความสับสนที่อาจเกิดขึ้น จึงขอใช้คำว่า**ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง**แทนคำว่า**สันติวิธี**ในการอธิบายการต่อสู้โดยไม่ใช้**ความรุนแรง**
- การดำเนินกิจกรรมต่างๆของ**สันติวิธี**จะเป็นไปในเชิงยุทธศาสตร์โดยปราศจาก**ความรุนแรง** เช่น **การปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามคำสั่งที่ไม่เป็นธรรม การไม่ให้ความร่วมมือ การประท้วง หรือการจุดเทียนเพื่อแสดงจุดยืนใดๆ เป็นต้น** โดยพื้นฐานแล้ว **สันติวิธี**เป็นกระบวนการที่ใช้ปรับความสัมพันธ์ที่ไม่เสมอกันให้อยู่ในลักษณะที่เท่าเทียมหรือเสมอกันมากขึ้น นับเป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ไขความขัดแย้งที่ไม่สมมาตร (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์)

การใช้คุณธรรมแก้ไขความขัดแย้งโดยสันติวิธี

- น้ำใจและไมตรีไม่เพียงสามารถชนะใจคู่กรณีในความขัดแย้งระหว่างบุคคลเท่านั้น หากยังมีอำนาจต่อความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนที่ลุกลามจนกลายเป็นสงครามระหว่างกัน
- พลังของน้ำใจไมตรีและความดีนั้นอยู่ที่การดึงเอาคุณธรรมและความเป็นมนุษย์ที่ซ่อนเร้นหรืออยู่ลึกของอีกฝ่ายหนึ่งออกมา ในทางกลับกันการใช้ความรุนแรงมีแต่จะดึงเอาความโกรธเกลียดและคุณสมบัติทางลบของคู่กรณีออกมาปะทะกัน ผลก็คือความขัดแย้งลุกลามจนกลายเป็นความรุนแรง จนยากแก่การระงับ
- การผดุงรักษาความชอบธรรมในสังคม เป็นหน้าที่ทางศีลธรรมอย่างหนึ่งที่เป็นจำเป็นสำหรับความสงบสุขในสังคม การกระทำบางครั้งอาจจะทำทนายระเบียบประเพณีหรือกฎหมายจนนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคม แต่หาก*วิธีการที่ใช้ นั้นเป็นสันติวิธี หรือตั้งมั่นอยู่บนหลักการที่ถูกต้องชอบธรรม* นอกจากจะไม่ทำร้ายร่างกายหรือทรัพย์สินของคู่กรณี ไม่ใส่ร้ายหรือโกหกมดเท็จ *เคารพในความคิดเห็นและสิทธิอันพึงมีพึงได้ของคู่กรณี* ย่อมเป็นหลักประกันได้ว่าในที่สุดสันติสุขจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

หลักสำคัญที่ควรระมัดระวัง

- แยกคนออกจากปัญหา
- เน้นที่ความสนใจ อย่าเน้นที่ตำแหน่งหน้าที่
- พยายามหาทางเลือกหลายๆทาง ก่อนตัดสินใจ
- ต้องตกลงกันตามกฎเกณฑ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

การใช้อำนาจ

- การใช้อำนาจในการจัดการความขัดแย้ง จะนำไปสู่ความไม่พอใจและการไม่ร่วมมือ
- การใช้อำนาจระงับเหตุการณ์วุ่นวาย ต้องมั่นใจว่าอำนาจที่ใช้ นั้นถูกต้องตามกฎหมาย และเป็นอำนาจที่ตนเองมีอยู่จริง
- ผู้บริหารแบบ “บ้ำอำนาจ” มักจะใช้วิธีแบบแพะ-ชนะ เพราะเชื่อว่า “เมื่อฉันมีอำนาจ ฉันต้องชนะ”
- ผู้บริหารแบบบ้ำอำนาจจะมีใน 2 สถานการณ์คือเมื่อเข้ารับตำแหน่งใหม่ จะแสดงให้เห็นว่าตนเองมีอำนาจเป็นการข่มขู่ให้ยอมรับ เมื่อสถานการณ์ไม่แน่นอน จะแสดงอำนาจออกมาเพื่อให้คนเห็นว่าตัวเองยังมีอำนาจอยู่

Peace in Thailand

การจัดการความขัดแย้ง ต้องมอง ๓ มิติ

- มิติเชิงป้องกัน
- มิติเชิงแก้ไข
- มิติเชิงปรองดอง เยียวยา สันติสุข

๑

วงจรความขัดแย้ง

การป้องกันและวิเคราะห์
ความขัดแย้ง

๒

การจัดการความขัดแย้ง

การสื่อสารที่ดี
สร้างการมีส่วนร่วม
การเป็นหุ้นส่วน
แผนที่ความขัดแย้ง
วัฏจักรความขัดแย้ง
รู้สาเหตุความขัดแย้ง
การสานเสวนา

การอำนวยความสะดวก
การเจรจาต่อรอง
การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง
การอนุญาโตตุลาการ
การมีส่วนร่วม
กระบวนการยุติธรรม

๓

การปรองดองสู่สันติ

การฟื้นฟูสันติ
การขอโทษ
การให้อภัย

รากเหง้าและสาเหตุของความขัดแย้ง

ปัญหาข้อมูล
ความจริงและข่าวสาร

ปัญหาผลประโยชน์
และความต้องการ

ปัญหาโครงสร้าง

ปัญหาความสัมพันธ์

ปัญหาความต่างค่านิยม
อุดมการณ์ วัฒนธรรม

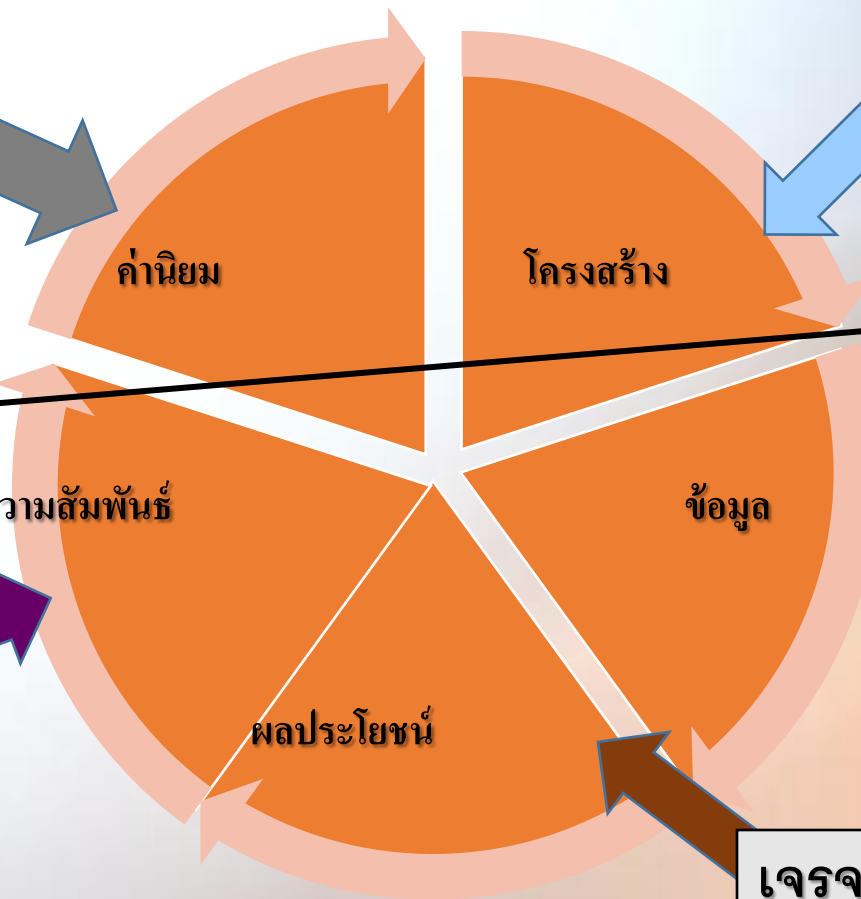

ประเภทของความขัดแย้ง

ปรัชญาความเชื่อไม่ตรงกัน
ค่านิยมต่างกัน
ประสบการณ์
พื้นฐานการศึกษา
วัฒนธรรม ประเพณีต่างกัน

การแย่งชิงอำนาจ
ความไม่เท่าเทียมกัน
ความไม่ยุติธรรม
กฎหมาย
การปกครอง

ยากต่อการเจรจา

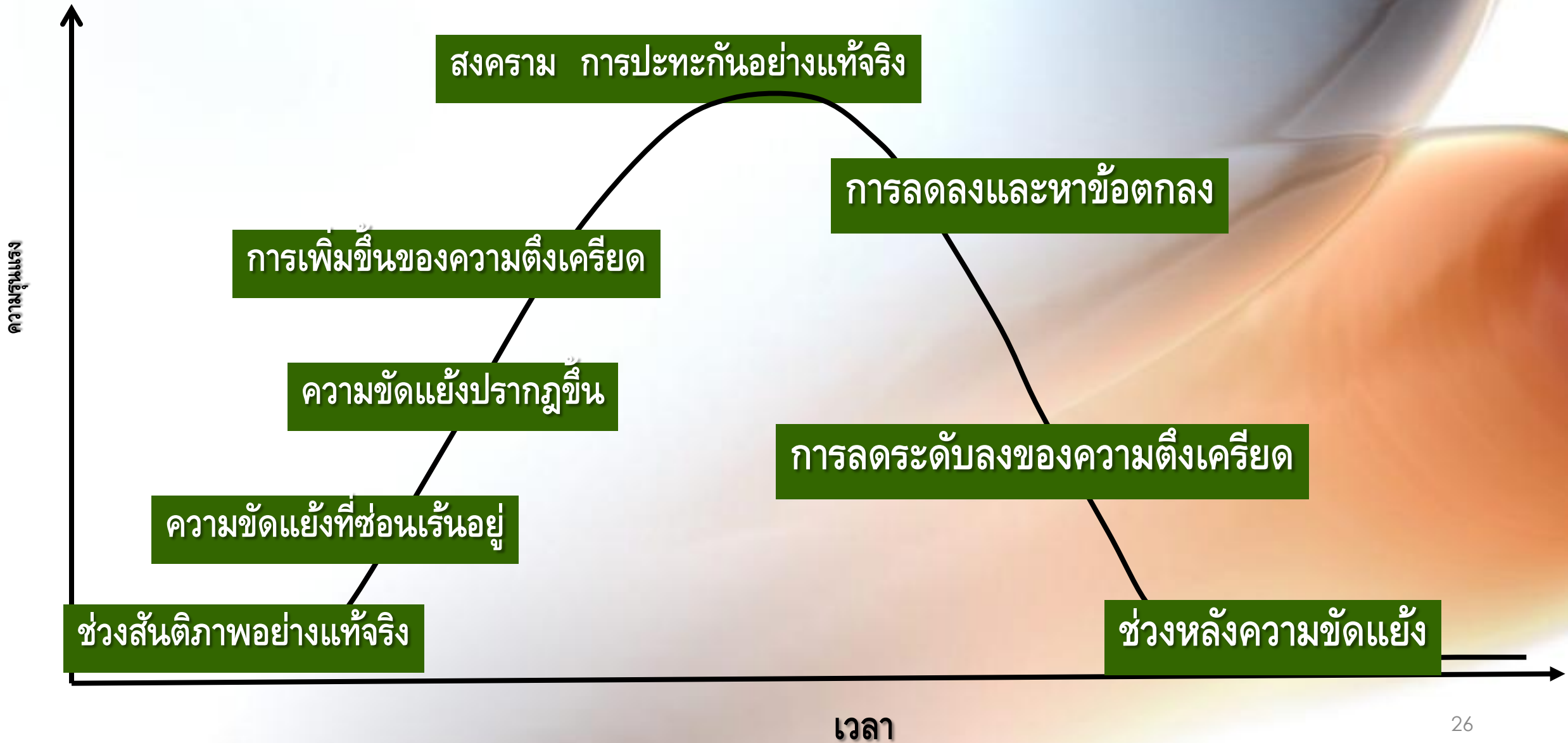
ข้อมูลน้อย
ผิดพลาด
แปลข้อมูลไม่ตรงกันความ
แตกต่างกันในการเก็บและศึกษา

อารมณ์ที่รุนแรง
การรับรู้คลาดเคลื่อน
สื่อสาร
ทัศนคติตายตัว
ประพฤติกึ่งลบ

แย่งชิงผลประโยชน์
เงินทอง
ทรัพยากร
ความเชื่อ
ความยุติธรรม
วิธีการ

เจรจาได้

วัฏจักรแห่งความขัดแย้ง

ผู้นำเชิงสันติวิธี - พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

- ❖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นผู้นำเชิงสันติวิธีที่ประสบความสำเร็จทรงแก้ไขวิกฤติการณ์ด้วยสันติวิธี ในกรอบของความชอบธรรม ตามครรลองของรัฐธรรมนูญในระบบประชาธิปไตย
- ❖ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ในระบบประชาธิปไตยที่เผชิญปัญหาวิกฤติของประเทศมาหลายครั้ง แต่ทรงแก้ไขได้ทุกครั้ง ทั้งที่พระองค์ทรงไม่มีโอกาสศึกษา อบรม เตรียมตัว เพื่อเป็นพระประมุขของประเทศมาก่อน
- ❖ เมื่อบ้านเมืองเข้าสู่ภาวะวิกฤติไม่อาจอาศัยรัฐธรรมนูญได้ ต้องอาศัยพระปรีชาญาณของพระองค์โดยแท้ ซึ่งพระบรมราชวินิจฉัยก็เหมาะสมกับภาวะการณ์และโอกาสเสมอมา

ผู้นำเชิงสันติวิธี - พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

- ตัวอย่างการแก้ไขวิกฤตด้วยสันติวิธีของในหลวง

เมื่อคืนวันที่ 20 พฤษภาคม 2535 (พฤษภาคมนี้) ทรงเรียกผู้นำสองขั้วที่นำมวลชนเข้าห้าห้าถึง
ชั้นเจ็บบตยคาราชดำเนิน เข้าเฝ้าฯ และขอให้ทั้งสองฝ่ายหยุดสู้ นายพลทั้งคู่กราบแทบฝ่าพระ
บาทยินยอมกระทำตามโดยไม่มีเงื่อนไข ความสงบคืนสู่แผ่นดินไทยอย่างเหลือเชื่อ

- **คุณธรรมเด่นที่ใช้ : ความเป็นผู้ดี ความเมตตา ความยุติธรรม**

พระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวันที่ “วันพี” ๒๗ มิถุนายน ๒๕๑๖

- กฎหมายมีไว้สำหรับให้มีความสงบสุขในบ้านเมือง มิใช่ว่ากฎหมายมีไว้สำหรับบังคับประชาชน ถ้ามุ่งหมายที่จะบังคับประชาชน ก็กลายเป็นเผด็จการ กลายเป็นสิ่งที่บุคคลหมู่น้อยจะต้องบังคับบุคคลหมู่มาก
- ในทางตรงกันข้าม กฎหมายมีไว้สำหรับให้บุคคลส่วนมากมีเสรีและอยู่ได้ด้วย ความสงบบางที่เราตั้งกฎหมายขึ้นมาได้ด้วยวิชาการซึ่งได้จากต่างประเทศ เพราะว่าวิชาการกฎหมายนี้ก็เป็นวิชาการที่กว้างขวาง

พระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ในวันที่ “วันพี” ๒๗ มิถุนายน ๒๕๑๖

“.....ในป่าสงวนซึ่งทางราชการได้ขีดเส้นไว้ว่าเป็นป่าสงวนหรือป่าจำแนก แต่ที่เราขีดเส้นไว้ประชาชนก็มีอยู่ในนั้นแล้ว เราจะเอากฎหมายป่าสงวนไปบังคับคนที่อยู่ในป่าที่ยังไม่ได้สงวนแล้วเพิ่งไปสงวนทีหลังโดยขีดเส้นบนเศษกระดาษก็ดูชอบกลอยู่

แต่มีปัญหาเกิดขึ้นที่เมื่อขีดเส้นแล้ว ประชาชนที่อยู่ในนั้นก็กลายเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมายไป ถ้าดูในทางกฎหมายเขาก็ฝ่าฝืน เพราะว่าตราเป็นกฎหมายโดยชอบธรรม แต่ถ้าตามธรรมชาติ ใครเป็นผู้ทำผิดกฎหมายก็ผู้ที่ขีดเส้นนั่นเอง เพราะว่าบุคคลที่อยู่ในป่านั้นเขาอยู่ก่อน เขามีสิทธิในทางเป็นมนุษย์”

“ให้ความยุติธรรมมาก่อนและอยู่ในอกกฎหมาย”

พระบรมราโชวาท

- ภาครัฐจะพูดอยู่เสมอว่าทำถูกต้องตามขั้นตอน ตามกฎหมาย ตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ถ้าทุกคนทำถูกต้อง ทุกหน่วยงานทำถูกต้อง แล้วทำไมวันนี้จึงยังมีปัญหาอยู่
- ตกลงความถูกต้องชอบธรรมตามกฎหมาย นำไปสู่ความยุติธรรมทางสังคมจริงหรือไม่ ความถูกต้องตามกฎหมาย สร้างให้สังคมเปี่ยมไปด้วยความยุติธรรมจริยธรรมหรือไม่ ทั้งที่ในหลักการแล้วกฎหมายที่ดีก็ควรนำไปสู่ความยุติธรรมและความมีคุณธรรมจริยธรรมในสังคม ไม่ควรแยกหรือแปลกแยกออกจากกัน

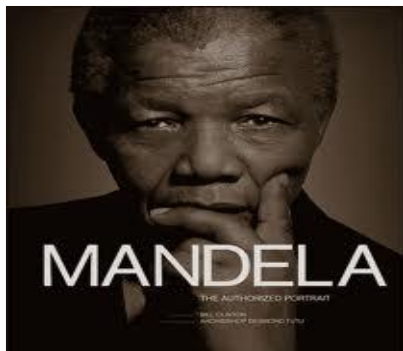
Adam Kahene

“ความสันติและการรับมือกับความซับซ้อนในสังคม จะเกิดขึ้นได้จากการบวนการแก้ไขอย่างเป็นระบบ การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การสานเสวนา การสร้างสัมพัสร่วม และการผนึกจิตใจ(ความรัก)และอำนาจเข้ารวมกัน”

Adam Kahene

- หากกระบวนการเปลี่ยนผ่านเร็วเกินไปก็จะได้ไม่ผล ถ้ามัวถ้ามีรัฐบาลแล้วจะยังยืนหรือไม่
- ถ้ารัฐบาลไม่สามารถจัดการสถานการณ์ได้ ก็แก้ปัญหาไม่ยั่งยืน สุดท้ายทุกอย่างก็จะพังทลายพินาศยับเยิน
- ปัญหาที่ซับซ้อน จำเป็นต้องแก้ไขเชิงพลวัต ต้องเข้าใจว่าไม่สามารถใช้กำลังมาแก้ไขได้
- นำผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วม ต้องหยั่งญาณ หรือรับรู้เชิงลึกซึ้ง โดยเฉพาะการฟังและการพูด
- การพูดซ้ำๆ จะไม่มีอะไรใหม่ แต่เป็นการพูดในสิ่งที่ตัวเองอยากพูดเท่านั้น และก็จะไม่ได้สร้างสรรค์สิ่งใหม่เช่นกัน

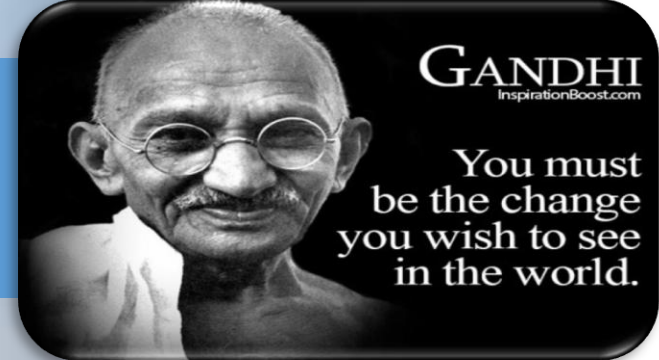

Nelson Mandela

เริ่มมาจากการบินซ้ำๆ อย่างมีกระบวนการ เป็นการบรรลุผลซ้ำๆ ต่อเนื่อง ซึ่งแม้ว่าคณะทำงานต่างๆ จะมีความขัดแย้งไม่ลงรอยกัน แต่ก็สามารถร่วมทำงานในเชิงสร้างสรรค์กันได้

ผู้นำเชิงสันติวิธี - มหาตมะคานธี

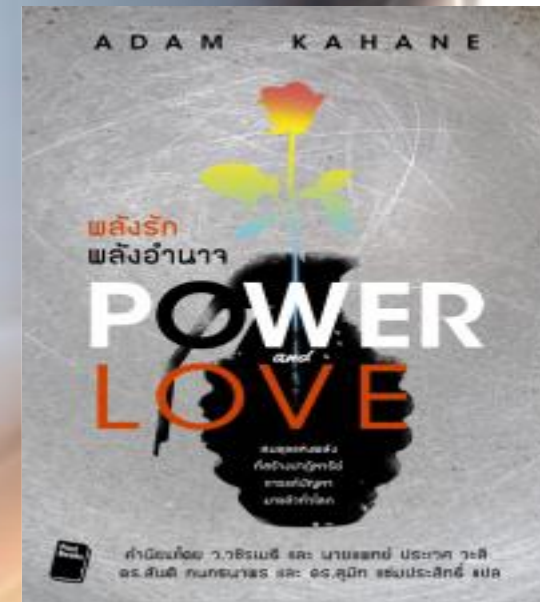

- เป็นผู้นำคนแรกที่นำสันติวิธีมาใช้แล้วได้ผล ใช้หลักสัตยาเคราะห์ที่แอฟริกาใต้และอินเดีย ทำกับอังกฤษ เจ้าอาณานิคมต้องเปลี่ยนยุทธศาสตร์ในการสู้รบกับคนจำนวนมากที่บูชาคานธี
- นำชาวอินเดียยাত্রาเป็นระยะทางกว่า 400 กม. เพื่อทำเกลือจากน้ำทะเลด้วยตนเอง ถือว่าเป็นหน้าที่ทางศีลธรรมที่จะต้องคัดค้านกฎหมายอันอยุติธรรมของอังกฤษที่ห้ามคนอินเดียทำเกลือ แม้จะถูกจับเข้าคุกก็ตาม
- อหังการย่อมทำลายมนุษย์โดยสิ้นเชิง ความจริงข้อนี้ทุกคนตระหนักได้ทุกขณะ ตรงกันข้าม ความอ่อนน้อม ถ่อมตนช่วยให้มนุษย์เจริญเติบโตและบรรลุความสมบูรณ์เสมอ
- หิงสาเป็นอาวุธของผู้อ่อนแอ อหิงสาเป็นอาวุธของผู้เข้มแข็ง ควรเลิกละหิงสา เพราะสิ่งที่ได้จากหิงสานั้น เป็นเรื่องลวงตา แต่โทษมีอยู่จริงและถาวร

(คุณธรรมเด่นที่ใช้: ความอดทน, ความเป็นนักสู้, ความยุติธรรม)

อาตัม ดาเวน มองปัญหาเมืองไทย

- คาเซิน กล่าวว่า ไม่ใช่แค่ปัญหาเสื้อเหลือง เสื้อแดง เพราะมีความซับซ้อนมากกว่านั้นและมีความลึกซึ้ง ไม่ใช่ปัญหาที่จะแก้ด้วยนักวิชาการหรือภาครัฐ แต่ต้องสร้างการมีส่วนร่วม ต้องใช้ทั้งความรักและอำนาจ
- เพราะต้องไม่ลืมว่าท่ามกลางความขัดแย้งมีความโกรธ การแย่งอำนาจกัน เมื่อมีการแบ่งขั้วกันชัดเจนต้องหาว่าสิ่งใดดีที่สุดที่จะนำมาใช้แก้ปัญหา

Adam Kahene

- การฟังก็ต้องใส่ใจที่จะฟังในทุกรายละเอียด ไม่ใช่ฟังเพื่อตัดสินว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย แต่ต้องพยายามสร้างความเข้าใจว่าทำไมถึงคิดแบบนั้น

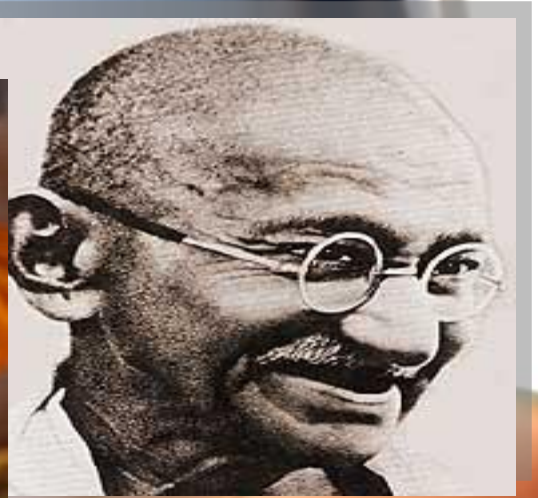

ทักษะที่ขาดหาย

www.kpi.ac.th

ปัญหา...
ป้องกันและแก้ไขได้
“ฟังเราบ้าง”

• **• ทุนทางวัฒนธรรม**
www.elifesara.com

เวียงกุมกาม สัญลักษณ์แห่งความปรองดอง

- กษัตริย์ 3 พระองค์ ตกปลาร่วมกัน
- ที่จะไม่ทำศึกสงครามระหว่างกัน
- หันหน้ามาให้สัตย์บันต่อกัน

Wiang Kum Karm

An Ancient City beneath the Water

- ด้วยการกรีดเลือดและตีมน้ำสาบาน ว่าจะเลิกแล้วต่อกันร่วมสร้างเมืองไว้เป็นอนุสรณ์
- จึงเกิดอาณาจักรกุมกาม (นครเชียงใหม่ในปัจจุบัน)

โครงการเลื้อยเต่างโมสमानฉันท

- คุณฉันทรา ลิ้มิง ประธานกลุ่มปักจักร บ้านบอเกาะ ต. สากอ อ.สุโขทัย จ.นราธิวาส เป็นผู้นำสตรีมุสลิม ชายแดนใต้ เมื่อปี ๒๕๕๐

- ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของล้นเกล้าฯ ทั้ง สอง พระองค์
- พัฒนาการด้านอาชีพของกลุ่มแม่บ้านฯ ที่ก้าวหน้าไปอย่างมาก จากอดีตที่กลุ่มสตรีบ้านบอเกาะแห่งนี้ จากความขัดแย้งกลับกลายเป็นสันติ

แต่งโมสมานฉันท

เย็บความสามัคคี ของคนรุ่นเดียวเข้าด้วยกัน
เย็บอนาคต ของคนรุ่นลูกให้เป็นรูปเป็นร่าง
เย็บความมั่นคง ให้กับหมู่บ้าน

แดงโมสมานฉันท

www.kpi.ac.th

รูปแบบยุติธรรมชุมชน

- เจ้าโคตร ระบบเจ้าโคตร แก้ววัด แก้วฝาย แก้วบ้าน
- การอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวขยาย การทานอาหารร่วมกัน การลงแขกลงขันในการทำงานร่วมกัน
- การใกล้เคียงชุมชน บ้านบ่อเกาะ อำเภอสุโขทัย จังหวัดนราธิวาส
- อนุญาโตตุลาการหมู่บ้าน ตำบลบ้านกลาง อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่
- ระบบ **Barangay** ในฟิลิปปินส์

อนุญาโตตุลาการชุมชน ตำบลเขาพนม อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

ใครได้รับความเชื่อถือในชุมชน

การแก้ปัญหา

BARANGAY

University of Philippine

ผู้ปกครองท้องถิ่น BANRANGAY

คณะลูกขุน

ขอบคุณครับ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือถามคำถามเพิ่มเติมได้ที่

www.facebook.com/ekkachai.srivilas
www.elifesara.com

